

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie zielonej księgi „migracja i mobilność: wyzwania i szanse dla wspólnotowych systemów edukacyjnych UE”

COM(2008) 423 wersja ostateczna

(2009/C 218/17)

Dnia 3 lipca 2008 r. Komisja, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

„Zielonej księgi „Migracja i mobilność: wyzwania i szanse dla wspólnotowych systemów edukacyjnych UE”

Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 10 grudnia 2008 r. Sprawozdawcą był Mário SOARES.

Na 451. sesji plenarnej w dniach 25–26 lutego 2009 r. (posiedzenie z 25 lutego) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 142 do 1 – 6 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wstęp

1.1 Zielona księga w sprawie „Migracja i mobilność: wyzwania i szanse dla wspólnotowych systemów edukacyjnych” (COM(2008) 423 wersja ostateczna) dotyczy ważnego wyzwania, przed którym stoją obecnie systemy edukacyjne i które, mimo że nie jest nowe, w ostatnich latach stało się coraz ważniejsze i powszechniejsze: w szkołach uczy się znacząca liczba dzieci ze środowisk migracyjnych żyjących w niekorzystnych warunkach ekonomiczno-społecznych.

1.2 Komisja uważa, że przeprowadzenie konsultacji z zainteresowanymi stronami na temat polityki edukacyjnej w odniesieniu do dzieci ze środowisk migracyjnych dostarczy wartościowych opinii w tej kwestii. Zainteresowane strony proszone są o przedstawienie swoich poglądów na temat:

- wyzwań politycznych związanych z tą dziedziną;
- dobrych działań politycznych w reakcji na te wyzwania;
- ewentualnej roli Unii Europejskiej we wspieraniu państw członkowskich w wykonywaniu tych zadań;
- przyszłości dyrektywy 77/486/EWG.

1.3 EKES jest zdania, że jest to złożone i trudne zagadnienie, wobec którego można przyjąć różnego rodzaju podejścia, z których każde może być właściwe i ważne. Jednakże EKES, również ze względu na przyjętą metodologię, spróbuje jedynie odpowiedzieć na pięć postawionych pytań, a także poczyni kilka uwag ogólnych.

2. Uwagi ogólne

2.1 EKES w pełni zgadza się z początkowym podejściem zielonej księgi, zgodnie z którym obecność w szkołach wielu uczniów ze środowisk migracyjnych traktuje się jako wyzwanie, a nie jako problem, a także dokonuje się odpowiedniej diagnozy oraz uwzględnia praktycznie wszystkie aspekty tej sytuacji.

2.2 Jednakże szerokie definicje określeń takich jak „dzieci ze środowisk migracyjnych”, „dzieci imigrantów” czy „uczniowie ze środowisk migracyjnych”, obejmujące swoim zakresem zarówno osoby pochodzące z krajów trzecich, jak i z krajów Wspólnoty, lecz niemieszkające w swoim kraju pochodzenia, powodują ryzyko ujednolicania pojęć, które znacznie się od siebie różnią.

2.3 Istotnie, wszystkie te pojęcia uznają, że istnieje różnica między obywatelami europejskimi a osobami spoza Wspólnoty. Sama Komisja przyznaje, że stosowanie tej definicji może być ryzykowne, przypominając, że obywatele europejscy – w przeciwieństwie do osób pochodzących spoza Wspólnoty – mogą swobodnie przemieszczać się po terytorium UE. Wydaje się jednak, że Komisja uzasadnia swój wybór przyjmując kryteria, z których korzystają źródła zgromadzonych danych (PIRLS i PISA) ⁽¹⁾.

2.4 EKES rozumie, że Komisja chce w swym tekście uwzględnić wszystkie dzieci, których rodzice pochodzą z innego kraju niż kraj zamieszkania, gdyż wszystkie te dzieci potrzebują szczególnego wsparcia. Komitet wolałby jednak, aby do zagadnienia tego wprowadzić rozróżnienie, na, z jednej strony, dzieci obywateli UE i, z drugiej strony, dzieci obywateli państw trzecich.

⁽¹⁾ PIRLS: „Progress in International Reading Literacy Study”, badanie przeprowadzone przez International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA); PISA: „Programme for International Student Assessment” (Program Międzynarodowej Oceny Uczniów), badanie koordynowane przez OECD.

2.5 Niniejsza opinia nie dotyczy konkretnie zjawiska migracji, lecz raczej roli systemów edukacyjnych w poprawie integracji imigrantów oraz, w szczególności, dzieci imigrantów. Uwzględniono w niej jednak różne opracowane przez EKES opinie na temat imigracji, które stanowią znaczącą podstawę teoretyczną⁽¹⁾.

2.6 Istnieje ścisły związek między pomyślną integracją imigrantów a edukacją, do której mają dostęp ich dzieci oraz ich osiągnięciami szkolnymi. Jest to niezaprzeczalne powiązanie, które może zadecydować o powodzeniu europejskiej polityki spójności społecznej, stabilności naszych systemów demokratycznych, a nawet o długoterminowym rozwoju gospodarczym.

2.7 Im wcześniej i im lepiej dokona się integracji w szkołach, tym większe będą sukcesy edukacyjne dzieci imigrantów. Dlatego też należy podkreślić znaczenie nauki przedszkolnej, jeżeli chodzi o uzyskanie narzędzi koniecznych do osiągnięcia sukcesów na polu edukacyjnym i społecznym.

2.8 Niemniej jednak, choć z danych jasno wynika, że osiągnięcia szkolne dzieci imigrantów, które od najmłodszych lat objęte są systemem edukacji, są wyraźnie lepsze, nie oznacza to, że będą one miały większe szanse w dostępie na studia uniwersyteckie lub w zdobyciu godziwej pracy.

(¹) Spośród ponad 50 opinii EKES-u w tej dziedzinie zob. szczególnie: opinia w sprawie komunikatu Komisji w sprawie otwartej metody koordynacji w dziedzinie polityki w zakresie imigracji i azylu, sprawozdawca: Soscha ZU EULENBURG (Dz.U. C 221 z 17.9.2002); opinia w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w celu kształcenia, szkolenia zawodowego lub wolontariatu, sprawozdawca: Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS (Dz.U. C 133 z 6.6.2003); opinia w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego program wsparcia technicznego i finansowego dla państw trzecich w zakresie migracji i azylu, sprawozdawca: G. CASSINA (Dz.U. C 32 z 5.2.2004); opinia w sprawie komunikatu Komisji w sprawie imigracji, integracji i zatrudnienia, sprawozdawca: L.M. PARIZA CASTAÑOS (Dz.U. C 80 z 30.3.2004); opinia w sprawie dostępu do obywatelstwa Unii Europejskiej (opinia z inicjatywy własnej), sprawozdawca: L.M. PARIZA CASTAÑOS (Dz.U. C 208 z 3.9.2003); opinia w sprawie międzynarodowej konwencji w sprawie migracji (opinia z inicjatywy własnej), sprawozdawca: L.M. PARIZA CASTAÑOS (Dz.U. C 302 z 7.12.2004); opinia w sprawie: „Imigracja w UE a polityka integracji — współpraca między władzami regionalnymi i lokalnymi a organizacjami społeczeństwa obywatelskiego” (opinia z inicjatywy własnej), sprawozdawca: L.M. PARIZA CASTAÑOS (Dz.U. C 318 z 23.12.2006); opinia w sprawie polityki wspólnotowej w zakresie imigracji i współpracy z krajami pochodzenia ukierunkowanej na wspieranie rozwoju (opinia z inicjatywy własnej), sprawozdawca: L.M. PARIZA CASTAÑOS (Dz.U. C 44 z 16.2.2008); opinia w sprawie: „Elementy struktury, organizacji i funkcjonowania platformy na rzecz większego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w promowanie na szczeblu wspólnotowym polityki integracji obywateli państw trzecich” (opinia rozpoznawcza) sprawozdawca: L.M. PARIZA CASTAÑOS (Dz.U. C 27 z 3.2.2009); opinia CESE w sprawie: „Integracja mniejszości – Romowie”, sprawozdawca Anne-Marie SIGMUND, współsprawozdawca: Madi SHARMA (Dz.U. C 27 z 3.2.2009); opinia CESE 342/2009 z 25.02.2009 r. w sprawie: „Wspólna europejska polityka imigracyjna: zasady, działania i narzędzia”, sprawozdawca: L.M. PARIZA CASTAÑOS (Dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

2.9 Z drugiej strony, im swobodniejszy i bardziej świadomy będzie wybór przyszłej ścieżki zawodowej oraz im więcej zainwestuje się w zapewnienie sukcesów edukacyjnych dzieci imigrantów, tym lepsze są wyniki w wymiarze społecznym, gospodarczym i politycznym.

2.10 Szkoła ma szczególne znaczenie dla integracji, jako jest głównym miejscem socjalizacji poza rodziną. Jeżeli zamiast przyczynić się do łagodzenia skutków pochodzenia społeczno-gospodarczego rodzin imigrantów, będzie ona odrzucać, dyskryminować czy segregować, szanse na powodzenie integracji spadną, a koszty poniesie całe społeczeństwo.

2.11 Dlatego też należy odrzucać koncepcję szkół przeznaczonych głównie lub wyłącznie dla dzieci imigrantów, mimo że na pierwszy rzut oka powody mogą wydawać się uzasadnione. Szkoła powinna odzwierciedlać strukturę społeczną danej wspólnoty i nie tworzyć dla nikogo getta. Fizyczna i społeczna segregacja uczniów pochodzenia imigranckiego w szkołach tworzonych specjalnie dla nich jest najczęściej powiązana z segregacją w miejscu zamieszkania, lub też z niej wynika.

2.12 Nauczyciele, będący głównymi podmiotami procesu kształcenia, powinni zasługiwać na szczególną uwagę władz odpowiedzialnych za systemy edukacyjne, ponieważ bezpośrednio odpowiadają oni za wyniki szkolne uczniów. Atrakcyjne i dobrze wynagradzane ścieżki zawodowe, a do tego przede wszystkim kształcenie wstępne i ustawiczne uwzględniające nowe realia, to kluczowe elementy konieczne do uzyskania pozytywnych rezultatów⁽²⁾.

2.13 W związku z tym korzystne byłyby działania stymulujące wzrost liczby nauczycieli pochodzących z bardziej zróżnicowanych środowisk etnicznych i kulturowych, ponieważ ich przykład może być dobrym bodźcem i pomagać w kształtowaniu poczucia własnej wartości wśród uczniów. W tym celu należałoby dokonać przeglądu kryteriów i procedur rekrutacji nauczycieli, a także przeznaczyć na to odpowiednie środki.

2.14 Znajomość języka danego kraju jest jednym z niezbędnych warunków powodzenia w szkole. Ta kwestia została nieodpowiednio rozwiązana, ponieważ zdolność komunikacji mylona jest ze znajomością języka. Ukierunkowane wsparcie w tej dziedzinie, jak najwcześniejsza (od najmłodszych lat) integracja dzieci w środowisku szkolnym, interakcje między szkołą a rodzicami uczniów, tak aby zapewnić również rodzicom kursy języka danego kraju – to niektóre ze strategii prowadzących do przezwyciężenia tego problemu, który należy do najbardziej złożonych kwestii.

(²) Zob. opinia EKES-u „Poprawa jakości kształcenia nauczycieli”, sprawozdawca: Mário SOARES (Dz.U. C 151 z 17.6.2008).

2.15 Włączenie rodziców ze środowisk migracyjnych do całego procesu edukacyjnego, ich kontakty z miejscowymi rodzinami, docenianie ich wiedzy i doświadczeń to czynniki sprzyjające integracji w szkole i w społeczności zarówno dla uczniów, jak i dla wspólnot imigrantów w ujęciu ogólnym. W tym celu potrzebna jest obecność pomocniczej kadry nauczycielskiej oraz mediatorów kulturowych ⁽¹⁾.

3. Wkład EKES-u

3.1 Zielona księga przedstawia cztery tematy do dyskusji, do których opracowano zestaw następujących zagadnień:

A. Wyzwania polityczne:

Jakie są ważne wyzwania polityczne związane z zapewnieniem dobrej edukacji dzieciom ze środowisk migracyjnych? Czy istnieją inne, poza wymienionymi w niniejszej księdze, które należy wziąć pod uwagę?

B. Działania polityczne:

Jakie są właściwe działania polityczne w odpowiedzi na przedstawione wyzwania? Czy istnieją inne dziedziny polityki i koncepcje, poza wymienionymi w niniejszej księdze, które należy wziąć pod uwagę?

C. Rola Unii Europejskiej:

Jakie działania można by podjąć poprzez programy europejskie, aby wpłynąć pozytywnie na edukację dzieci ze środowisk migracyjnych? W jaki sposób należy podjąć te kwestie w otwartej metodzie koordynacji w dziedzinie edukacji i szkoleń? Czy uważają Państwo, że należy dokonać analizy ewentualnych wskaźników lub punktów odniesienia, by bardziej skoncentrować wysiłki w ramach polityki na likwidowaniu różnic w poziomie wykształcenia?

D. Przyszłość dyrektywy 77/486/EWG:

Jaką rolę może odegrać dyrektywa 77/486/EWG we wspieraniu polityki państw członkowskich w tym zakresie, biorąc pod uwagę historię jej wdrażania i uwzględniając zmiany, jakie zaszły w zjawisku migracji od czasu jej przyjęcia? Czy zalecaliby Państwo utrzymanie jej w obecnym kształcie, czy też jej zmianę bądź uchylenie? Czy zaproponowałiby Państwo alternatywne koncepcje wspierające politykę państw członkowskich w kwestiach objętych dyrektywą?

3.2 Wyzwania polityczne

3.2.1 Prawdopodobnie największym wyzwaniem politycznym na szczeblu europejskim jest obecnie tworzenie

szkolnictwa umożliwiającego integrację w społeczeństwie, które zapewnia ją w coraz mniejszym stopniu, ze względu na zwiększanie się przepaści między bogатыmi a biednymi oraz wynikającego stąd wykluczenia społecznego, lub też, w konkretnym przypadku imigracji, ze względu na ogólne zaostrzenie polityki imigracyjnej. Specjalną uwagę należy poświęcić sytuacji społeczno-ekonomicznej osób pochodzących z imigracji, gdyż o możliwościach edukacyjnych również w dużej mierze decyduje niekorzystna sytuacja społeczna.

3.2.2 Nie można analizować ogromnego wyzwania, jakim jest integracja milionów imigrantów poprzez szkołę, bez uwzględnienia następujących aspektów: statusu prawnego obywateli państw trzecich, który wpływa na ich dostęp do ogólnego systemu kształcenia obowiązkowego ⁽²⁾, procesu uregulowania statusu osób nieposiadających dokumentów, barier nakładanych na łączenie rodzin, kryteriów przyznawania wiz, które naruszają podstawowe prawa człowieka (wymóg poddania się testom DNA, aby udowodnić rodzicielstwo).

3.2.3 W chwili podejmowania decyzji politycznych dotyczących edukacji, które mają wpływ na miliony dzieci i młodych ludzi ze środowisk migracyjnych, nie można pozostawiać z boku tych ogólnych kwestii. Szkoła nie powstaje ani nie rozwija się w izolacji od struktury społecznej, w którą się wpisuje. Jest ona odbiciem danego społeczeństwa, lecz może znacząco przyczynić się do jego przemiany.

3.2.4 Pomyślnej integracji nie służą reformy edukacji, w których kształcenie traktuje się jak każdy inny rodzaj działalności gospodarczej, a przy tym język biznesowy przenoszony jest na grunt szkolnictwa (np. gdy uczniów i rodziców nazywa się „konsumentami” czy „użytkownikami”, a nauczycieli – „usługodawcami”), a także propaguje się ocenę opartą wyłącznie na indywidualnych wynikach uczniów. Kształcenie należy ponownie zdefiniować przede wszystkim jako podstawowe prawo człowieka dotyczące wszystkich dzieci i młodzieży.

3.2.5 Zważywszy, że kształcenie nadal należy do kompetencji krajowych, wielkim wyzwaniem dla Unii Europejskiej będzie w praktyce koordynacja strategii politycznych koniecznych do osiągnięcia jak najlepszej integracji. Paradoksalny fakt, że, z jednej strony, imigracja jest uznawana za zjawisko mające skutki dla całej Wspólnoty, a z drugiej jednak strony odpowiednie strategie polityczne są opracowywane nadal na szczeblu krajowym, można rozwiązać jedynie pod warunkiem istnienia woli politycznej co do bardziej zaawansowanej koordynacji tych strategii.

⁽¹⁾ Te i inne pomysły znaleźć można w sprawozdaniu z kwietnia 2008 r. „Edukacja i migracja – Strategie integracji dzieci imigrantów w europejskich szkołach i społeczeństwach. Zestawienie wyników badań dla decydentów politycznych” sieci ekspertów NESSE (sieć ekspertów zajmujących się aspektami społecznymi edukacji i kształcenia wspierana przez Komisję Europejską) (http://www.nesse.fr-ness-ness_top-activites-education-and-migration).

⁽²⁾ W Niemczech status prawny „obywatela państwa trzeciego” prowadzi często do zwolnienia od ogólnego obowiązku nauki szkolnej. Jednak zgodnie z art. 14 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej „każde dziecko ma prawo do kształcenia (...) i korzystania z (...) nauki obowiązkowej”.

3.2.6 Unia Europejska musi także stanąć w obliczu faktu, że trudności w zarządzaniu zjawiskiem masowej imigracji raczej nie mogą zostać rozwiązane przez pojedyncze państwa członkowskie i że w tym celu konieczne będzie stworzenie niezbędnych instrumentów politycznych, wobec rosnącej liczby uczniów pochodzących z państw trzecich odbywających naukę w ramach ich systemów edukacyjnych.

3.2.7 Niekorzystna sytuacja, w jakiej znajdują się osoby pochodzące z imigracji, dotyczy także kształcenia dorosłych. Osoby te w mniejszym stopniu uczestniczą w działaniach z zakresu kształcenia ustawicznego, zaś oferowane im kursy skupiają się w dużej mierze na nabywaniu umiejętności językowych. Ośrodki edukacyjne zajmujące się kształceniem dorosłych powinny dążyć do większej otwartości na całą grupę docelową. Imigranci powinni być uwzględniani w całościowej ofercie edukacyjnej. W związku z tym należałoby rozszerzyć kształcenie dorosłych na dziedziny takie jak kultura, polityka, zakładanie rodziny, a także zdrowie, kompetencje społeczne itp.

3.2.8 Innym wyzwaniem politycznym, które może wpływać na każdą decyzję, jest wyzwanie wynikające z obecnego kryzysu gospodarczego. Wzrost bezrobocia, trudności stojące przed systemami zabezpieczeń społecznych, które w niektórych krajach zagrażają samym modelom ochrony socjalnej, mogą doprowadzić do powstania zjawisk rasizmu i ksenofobii, które są całkowicie sprzeczne z wartościami demokratycznej Europy. Zarówno szkoła, jak i wspólnota, której jest ona częścią, powinny zwracać uwagę na te zjawiska nie tylko, by im zapobiegać, lecz także aby w razie konieczności podjąć działania.

3.3 Reakcja polityczna

3.3.1 Państwa członkowskie ponoszą główną i zasadniczą odpowiedzialność w zakresie spełnienia zobowiązania dotyczącego integracji imigrantów. W przypadku dzieci i młodzieży oznacza to nie tylko zapewnienie wszystkim dostępu do systemu edukacji, gwarantując brak wszelkiej selekcji ze względu na status społeczny, lecz także działanie na rzecz uznania sukcesów edukacyjnych za prawo dzieci imigrantów.

3.3.2 Dlatego też ważne jest, by reakcja w zakresie edukacji opierała się na następujących elementach:

- szkoła wysokiej jakości o dostępie powszechnym i nieodpłatnym;
- polityka szanująca m.in. różnice etniczne, społeczno-kulturowe, ekonomiczne czy różnice płci, wykorzystująca istniejący potencjał;
- poszanowanie dla różnych cech i aspektów każdej ze wspólnot imigrantów; należy je uwzględnić podczas plano-

wania programów, w dążeniu do otwarcia międzykulturowego ośrodków edukacyjnych;

- kadra nauczycielska zdolna do odpowiadania na potrzeby uczniów pochodzących z innych krajów, korzystająca ze wsparcia i szkolenia ustawicznego niezbędnych do realizacji celów edukacyjnych oraz ze wsparcia personelu pomocniczego znającego języki oraz kulturę wspólnot obecnych w danej szkole. W tym celu korzystna byłaby obecność bardziej multidyscyplinarnych zespołów w szkołach (np. w ramach szeroko zakrojonego wsparcia społecznego w szkołach);
- lepszy dostęp do internetu jako wsparcie kształcenia dzieci migrantów, ponieważ chodzi tu o instrument ważny dla powodzenia edukacji w UE. W tym celu proponuje się utworzenie np. wyposażonych w Internet klubów młodzieżowych i ośrodków kultury, partnerstw z lokalnymi bibliotekami wspieranych przez gminy czy partnerstw z przedsiębiorstwami, które chciałyby oddać swój starszy sprzęt informatyczny itp.;
- „zrównoważone kształcenie”: nauka języka nie może ograniczać się do pierwszych lat życia i do przedszkola. Musi ona odbywać się podczas całego cyklu kształcenia szkolnego i wykraczać poza naukę języka kraju przyjmującego. Uczucie się języka fachowego wymaga szeregu przedmiotów i odpowiedniego kształcenia nauczycieli różnych specjalności. Obok nauki języka kraju przyjmującego należy zadbać także o ofertę kursów języków, którymi mówi się w rodzinach uczniów. Zachowanie i propagowanie wielojęzyczności musi być częścią podstawowego programu nauczania w każdej szkole;
- promowanie programu „mentor/opiekun”, w ramach którego uczniowie mogą otrzymać pomoc starszych i bardziej doświadczonych kolegów;
- utworzenie platformy dialogu między dziećmi imigrantów a dziećmi ze środowiska lokalnego, co miałyby na celu przezwyciężanie uprzedzeń i wzmocnienie integracji;
- zaangażowanie rodziców uczniów ze środowisk imigracyjnych: rodzice mają do odegrania szczególną rolę. Powinni w związku z tym lepiej poznać system szkolny i możliwości szkolenia zawodowego, a także wypowiadać się na ten temat;
- pełna oferta kursów w zakresie kształcenia dorosłych dla osób pochodzących z imigracji, bez względu na to, czy mają dzieci uczęszczające do szkoły, z powodów wymienionych powyżej⁽¹⁾;

⁽¹⁾ Zob. punkt 3.2.7 powyżej.

— propagowanie kompetencji międzykulturowych, w tym przyznawanie stypendiów oraz udzielanie wsparcia finansowego w celu zmniejszenia nierówności w zakresie kształcenia (środki nieograniczające się do uczniów pochodzących ze środowisk imigracyjnych).

3.3.3 Oprócz propozycji o charakterze ogólnym uwzględniających szczególną sytuację imigrantów, m.in. w zakresie dostępu do służby zdrowia i rynku pracy, odpowiedniego mieszkalnictwa, należy podkreślić potrzebę odpowiednich rozwiązań w dziedzinie edukacji, np. przegląd materiałów szkolnych w celu likwidacji negatywnego wizerunku imigrantów, prowadzenie pozaszkolnych działań integracyjnych, dostęp do systemu edukacji od jak najmłodszych lat, niezbędne zasoby dla kształcenia początkowego i ustawicznego nauczycieli oraz umożliwienie działań wykwalifikowanego personelu pomocniczego, który w miarę możliwości powinien pochodzić z krajów pochodzenia uczniów.

3.3.4 Uczestnictwo w społeczeństwie obywatelskim jest nie tylko pożądane, lecz także stanowi pewny wskaźnik jakości demokracji społecznej i edukacyjnej oraz ważny czynnik integracji imigrantów. Stowarzyszenia rodziców, podmioty społeczne związane z edukacją mogą przyczynić się do stworzenia społeczeństwa i obywatelstwa zapewniającego integrację, szanującego różnice i świadomego wartości dużej spójności społecznej.

Przyjęta w różnych krajach polityka przyznawania prawa głosu w wyborach lokalnych imigrantom o legalnym statusie powinna być wspierana i stymulowana, gdyż w ten sposób uznana zostanie integracja imigrantów we wspólnocie przyjmującej oraz wzmocnione poczucie przynależności.

3.4 Rola Unii Europejskiej

3.4.1 W procesie przyjmowania i wdrażania nowego traktatu lizbońskiego, Unia Europejska powinna zagwarantować, że państwa członkowskie będą nadal zapewniały politykę integracji imigrantów, szczególnie jeżeli chodzi o prawo do edukacji, nauki języka ojczystego oraz uczestnictwa rodziców uczniów ze środowisk migracyjnych w celu zwiększenia swych zdolności oraz wspierania dzieci w decyzjach i procedurach dotyczących ich edukacji.

3.4.2 Unia Europejska mogłaby zachęcać państwa członkowskie do stosowania otwartej metody koordynacji oraz, w związku z tym, do prowadzenia badań porównawczych i programów badawczych pomagających zebrać i rozpowszechnić najlepsze rozwiązania, popierać innowacyjne inicjatywy, które zwracają uwagę na kwestie pojawiające się w kontekście europejskim, a które są niekiedy trudniejsze do wykrycia w skali wyłącznie krajowej. W tym kontekście przedstawiono kilka konkretnych propozycji, ujętych w poniższych punktach.

3.4.3 Środkiem politycznym o szczególnym znaczeniu może być określenie wskaźników i wartości odniesienia, w celu koncentracji wysiłków na rzecz wyeliminowania nie tylko niepowodzeń szkolnych, lecz także trudności obiektywnych, jakie mogą napotkać uczniowie ze środowisk migracyjnych we własnym konkretnym otoczeniu. Aby zapobiegać przerywaniu nauki szkolnej lub niskiej frekwencji, potrzebne są przede wszystkim programy umożliwiające podejmowanie inicjatyw społecznych w szkołach.

3.4.4 Jako wartości odniesienia, które można by zastosować w ramach otwartej metody koordynacji, proponuje się m.in.: status społeczno-ekonomiczny uczniów ze środowisk migracyjnych i innych uczniów; stopień nauki ukończonej (w ramach szkolnictwa obowiązkowego) przez osoby ze środowisk migracyjnych i inne; odsetek nauczycieli ze środowisk migracyjnych; umiejętności międzykulturowe nauczycieli; otwartość systemów szkolnictwa na zróżnicowanie społeczne; propagowanie wielojęzyczności w szkolnictwie publicznym; otwartość systemów edukacyjnych na wszystkie dzieci i młodych ludzi itp.

3.4.5 Ponadto duże znaczenie miałyby bezpośrednie włączenie Parlamentu Europejskiego w określanie, monitorowanie oraz ocenę propozycji i działań mających na celu zagwarantowanie, by w przestrzeni europejskiej nie dochodziło do wykluczenia ani marginalizacji.

3.5 Przyszłość dyrektywy 77/486/EWG

3.5.1 Dyrektywa 77/486/EWG była ważnym krokiem na drodze do zapewnienia umieszczenia w agendzie politycznej prawa do edukacji dla wszystkich dzieci imigrantów. Jest to prawdą i należy to przyznać, lecz prawdą jest również, że dyrektywa ta dotyczyła tylko dzieci obywateli UE, a przedstawione w niej podejście do integracji opierało się wyłącznie na kwestii znajomości języka. Ponadto, wdrożenie tej dyrektywy odbywało się w sposób niedoskonały i obecnie, po trzydziestu latach od wejścia w życie, nadal nie dokonano jej całkowitej transpozycji do prawodawstwa obecnych państw członkowskich UE.

3.5.2 Dyrektywa 77/486 jest już nieaktualna pod względem historycznym i politycznym oraz nie jest w stanie spełniać obecnych wymogów w zakresie integracji; dlatego też powinna zostać w znacznym stopniu zmodyfikowana, z uwzględnieniem przemian samego zjawiska migracji. Choć kwestia nauki języka powinna nadal zasługiwać na pełną uwagę ze strony Unii i państw członkowskich, dyrektywa w tej materii powinna, zdaniem EKES-u, uwzględniać znacznie szersze podejście i obejmować inne aspekty, jeśli ma stanowić instrument integracji społecznej, gospodarczej i politycznej imigrantów i ich dzieci.

3.5.3 W przyszłej dyrektywie należy uwzględnić fakt, że zagadnienie integracji imigrantów w społecznościach przyjmujących jest znacznie bardziej złożone niż sama integracja ich dzieci w systemie edukacji, z tym że integracja szkolna odgrywa bardzo istotną rolę w powodzeniu integracji w ogóle.

3.5.4 W związku z tym, w przyszłej dyrektywie należy nie tylko zająć się kwestią nauki języka (co nadal jest bardzo istotną sprawą), ale także potraktować integrację dzieci i młodzieży w systemie edukacyjnym z szerszej perspektywy i w bardziej spójny sposób.

Brukseli, 25 lutego 2009 r.

Mario SEPI
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
